4. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text (дата звернення: 15.08.2020)
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. URL: https://zakon.rada. gov.ua/ laws/show/ 995_096#Text (дата звернення: 15.08.2020.

Яцик Т. П.
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансових розслідувань
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна

Шкелебей В. А.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального
та кримінального процесуального права
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: АНАЛІЗ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ «ПРО СУД ПРИСЯЖНИХ»

Захист прав та законних інтересів особи у правовій державі неможливий без чіткої організації і ефективного функціонування судової влади. Судова реформа, яка відбулась у 2016 році стосовно правового статусу та діяльності суду присяжних в кримінальному провадженні не призвела в повному обсязі до очікуваних змін (відбулось лише заміщення понять «народних засідателів» на «суд присяжних»).

Запровадження інституту присяжних у судочинство України як форми безпосередньо участі народу передбачено статтею 124 Конституції України [1].

Під час євроінтеграції Україна стала на шлях реформування судової гілки влади і судочинства вцілому. Після зміни Закону

України «Про судоустрій та статус суддів», а також Кримінального процесуального та Цивільного процесуального кодексів виникає значна кількість неврегульованих питань.

Одне з основних завдань судової реформи – це функціонування суду присяжних, як основного способу народовладдя у сфері правосуддя, та гарантій прозорості і демократичних цінностей.

В Україні суд присяжних діє лише на рівні місцевого загального суду першої інстанції (у складі двох професійних суддів та трьох присяжних (ч. 3 ст. 31 КПК України) та розглядає справи щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Однак такий розгляд можливий лише за умови подання клопотання обвинуваченим під час підготовчого судового засідання (ч. 2 ст. 384 КПК України) [2].

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» регламентовано статус присяжного (ст. 63), список присяжних (ст. 64), вимоги до присяжного (ст. 65), підстави і порядок увільнення від виконання обов'язків присяжного (ст. 66), залучення присяжних до виконання обов'язків у суді (ст. 67), гарантії прав присяжних (ст. 68) [3].

Частина 1 статті 65 закріплює такі вимоги до присяжного: «Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом».

Проектом Закону «Про суд присяжних» від 14.07.2020 № 3843 пропонуються такі вимоги до присяжного: «Присяжним може бути громадянин України, який досяг двадцяти одного року, постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, якщо інше не визначено законом» (ст. 7) [4]. На нашу думку, недоцільно знижувати віковий ценз для присяжних, тому що за даним проектом Закону присяжним надається більше прав, а за професійним суддею пропонується закріпити організаційну функцію, аніж вирішальну роль (професійний суддя, на підставі вердикту присяжних зобов'язаний постановити мотивувальний вирок).

Якщо проектом Закону основний акцент робиться на обов'язковому врахуванні вердикту присяжних при постановленні вироку професійним суддею, то, на нашу думку, вік присяжного не може бути знижено до 21 року. Незважаючи на те, що проект

Закону базується на виборчому праві, яке дозволяє з 21 року приймати участь у виборчому процесі, даний процес не можна порівнювати з кримінальним провадженням, під час якого вирішується доля однієї або декількох осіб.

Головна особливість інституту присяжних у проекті Закону полягає у тому, що вони без впливу професійного судді постановляють неоспорюване за суттю рішення – вердикт щодо винуватості особи в обвинуваченні, а професійний суддя на основі вердикту виносить мотивувальний вирок. На нашу думку винести вердикт не можуть особи, які не мають юридичної освіту, яка дає можливість правильно оцінювати об'єм доказової бази, керуватися нормами закону, а не суб'єктивними переконаннями. Тому, доцільно ч. 1 ст. 7 проекту Закону доповнити викласти в такій редакції: «Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку, має вищу юридичну освіту, постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, якщо інше не визначено законом».

Отже, відновлення довіри до судів – одне з найважливіших питань, яке стоїть перед Україною.

Справедливий вирок – це є голос народу, коли справедливість домінує над формальним законом. І це елемент верховенства права. Тому, усякий суд, у тому числі й суд присяжних, повинен володіти двома якостями – незалежністю від сторонніх впливів і здатністю постановити правильне рішення.

Список літератури:

1. Конституція України. Закон України від 01.01.20202 № 254к/96-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 24.08.2020)
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.08.2020 № 4651-VI URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення 24.08.2020).
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 20.06.20202 № 1402-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text (дата звернення 24.08.2020).
4. Про суд присяжних. Проект Закону від 14.07.2020 № 3843 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69465 (дата звернення 24.08.2020).